

Дискусійні статті

УДК 614.2:615.89:354“451.10”+615.89 (477.85)

*О.І. Волошин, Т.М. Бойчук, О.І. Іващук, І.Ф. Мешишен, Б.П. Сенюк,
В.Л. Васюк, Л.О. Волошина, Н.М. Малкович*

СТРАТЕГІЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ГАЛУЗІ НАРОДНОЇ МЕДИЦИНИ 2014-2023: РЕТРОСПЕКТИВНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВЦІВ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ У ЦЬОМУ НАПРЯМКУ НА БУКОВИНІ

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

Резюме. У статті наведено основні положення «Стратегії ВООЗ у галузі народної медицини 2014-2023 рр.», висвітлено необхідність її імплементації в Україні згідно із станом здоров'я українського народу та перспективами його погіршення в аспекті поліморбідності та коморбідності. Надана оцінка наукових здобутків учених Буковинського державного медичного університету за попередні десятиліття, відзначена їх вагомість і їх певна відповідність до зазначеного документа ВООЗ.

Обґрунтована необхідність подальшого проведення наукових досліджень у галузі народної медицини у вищі та їх вдосконалення впровадження в практику в контексті рекомендацій ВООЗ, взаємодії з подібними науковими центрами в Україні та Європі.

Ключові слова: народна медицина, «Стратегія ВООЗ у галузі народної медицини 2014-2023», наукові досягнення, вдосконалення, впровадження.

Вступ. Сучасна медицина світу – це безкінечна гонка наукових досліджень, що приречена на рух навздогін у вивченні зростаючих за складністю механізмів розвитку захворювань, зумовлених різноплановим та прогресуючим негативним впливом на людину несприятливого довкілля, зростаючих темпів життя та стресів, погіршення біологічної цінності та захисних властивостей нинішньої їжі. Остання від сировинного до кінцевого продукту та теперішніх технологій вирощування й харчопромислової обробки невігідно відрізняється від простої, але значно ціннішої за біологічними властивостями їжі наших предків. Саме зазначені явища зумовлюють зростаючу багатопланову захворюваність, поліморбідність та коморбідність нинішньої популяції. Тому не дивно, що на теперішньому етапі медичних досліджень вивчення особливостей патогенезу клініки та лікування хворих з явищами поліморбідності й коморбідності стають об'єктом основної уваги наукових пошуків у більшості країн світу [1, 4].

Людство завершує надмірне захоплення сучасними ліками синтетичного походження (ЛСП) та поступово залишає надії на вирішення зазначених проблем за їх допомогою. Нині все більше зусиль спрямовується на розробку нових, ефективних технологій застосування ЛСП. Цим також зумовлене виникнення проблеми в аспекті поліпрагмазії, побічних ефектів та ускладнень від застосування сучасних ЛСП у поліморбідного пацієнта. Як і в минулі періоди розвитку суспільства, у таких ситуаціях людство звертається до природних витоків свого існування, а щодо хвороб – то до різних форм і методів народної медицини,

серед яких ключове місце завжди належало фітотерапії [9, 14, 15, 16].

Упродовж останніх десятиліть у країнах Європи, Північної Америки та Азії йшли жваві дискусії щодо ролі і місця народної медицини (НМ) в сучасній медицині: від надмірного захоплення (країни Азії) до сумнівного чи стриманого відношення (країни Північної Америки). Але глобальні проблеми з погіршенням здоров'я популяції, у т. ч. у розвинутих країнах із високотехнологічною медициною показали, що належно вирішити проблеми покращання здоров'я нації за допомогою медико-фармацевтичного науково-технічного прогресу неможливо. Необхідно додатково задіювати й розвивати нові форми і методи НМ щодо комплексного лікування пацієнта в сучасних умовах. На нинішньому етапі НМ у більшості країн розглядали як додаткову (альтернативну, комплементарну) частину медико-санітарної допомоги. Тому закономірно, що Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) взяла на себе координуючу роль у поєднанні сучасної високотехнологічної медицини з НМ із запевненням, що такий підхід забезпечить новий, ефективніший етап збереження здоров'я.

Мета роботи. Ознайомити медичну спільноту із стратегічним напрямком діяльності ВООЗ у галузі народної медицини, провести ретроспективний аналіз діяльності науковців Буковинського державного медичного університету та визначити перспективи розвитку цього напрямку на Буковині.

Матеріал і методи. В основу роботи покладені аналіз матеріалів найважливіших документів ВООЗ у галузі народної медицини з 2002 року та

найбільш важливі наукові публікації науковців Буковинського державного медичного університету (БДМУ) за останні 25 років.

Результати дослідження та їх обговорення. Перші організаційно-методичні документи ВООЗ відображені в «Стратегії ВООЗ у галузі народної медицини на 2002–2005 рр.». Як і в більшості складних і глобальних починань, у зв'язку з недостатнім рівнем знань і досвіду з НМ у переважної частини лікарського загалу, малою кількістю науково-дослідницьких баз та науково-педагогічних та практичних кадрів із НМ результативність цього першого офіційного регуляторного етапу була недостатньою. В ухваленій у 2009 році резолюції Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я «Народна медицина» запропоновано Генеральному директору ВООЗ оновити «Стратегію ВООЗ у галузі народної медицини на 2002–2005 рр.» на основі досягнутого країнами прогресу і нових завдань у галузі НМ. Розроблена та затверджена «Стратегія ВООЗ у галузі народної медицини 2014–2023 рр.» є вдосконаленим продуктом попередньої «Стратегії ВООЗ...» і визначає напрямки розвитку НМ на найближчі десять років [13]. У цьому документі зазначено, що НМ – важлива і часто недооцінена частина медико-санітарної допомоги, яка існує майже в усіх країнах світу і попит на її послуги постійно зростає. Безпека і ефективність методів НМ підтверджена практикою тисячоліть. Нині багато країн усвідомлюють потребу розробки узгодженого, інтегрованого підходу до медико-санітарної допомоги, що дозволяє уряду, медичній спільноті, що володіє знаннями з НМ, надавати медичну допомогу безпечнішим, економнішим і результативнішим способом. Більшість країн світу усвідомлюють внесок НМ у зміцнення здоров'я людей та надає системам охорони здоров'я більш комплексного характеру. Проявляється інтерес не тільки у використанні лікарських засобів рослинного походження, але й інших форм НМ (голкорефлексотерапія, ароматерапія, гомеопатія, цілітельство тощо).

Зазначена «Стратегія ВООЗ...» допоможе керівникам охорони здоров'я розробляти рішення, що сприятимуть відповідальному, більш широкому розумінню проблематики ефективнішого зміцнення здоров'я пацієнтів. Ця стратегія має дві мети: 1) підтримати зусилля держав-членів ВООЗ щодо використання потенційного внеску НМ у зміцнення здоров'я, підвищення добробуту й розвитку медико-санітарної допомоги, орієнтованої на людину; 2) сприяти ефективному і безпечному застосуванню методів НМ шляхом регулювання навчання, практики та діяльності фахівців з НМ.

Реалізація зазначених напрямків буде здійснюватися шляхом вирішення трьох стратегічних завдань: 1) створення бази знань і формування національної політики; 2) підвищення безпеки, якості та ефективності методів НМ за допомогою регулювання; 3) сприяння загальному охопленню

населення послугами охорони здоров'я шляхом інтеграції НМ і самопомоги в Національну систему охорони здоров'я.

Стратегія ВООЗ надаватиме підтримку державам-членам: у використанні потенційного внеску НМ у забезпечення здоров'я, благополуччя і медико-санітарної допомоги людям; у сприянні безпечному і ефективному використанню методів НМ шляхом встановлення норм і правил практичної діяльності фахівців, проведення наукових досліджень та інтеграції продукції, практики НМ у систему охорони здоров'я.

У цьому документі ВООЗ зазначається, що, незважаючи на значний прогрес в імplementації цієї стратегії в багатьох країнах світу, держави-члени ВООЗ продовжують стикатися з проблемами, пов'язаними з розробкою і правозастосуванням політичних заходів, норм і правил діяльності фахівців із НМ; з інтеграцією, визначенням і оцінкою стратегій і критеріїв інтеграції НМ у національні системи охорони здоров'я та систему первинної медико-санітарної допомоги; з безпекою і якістю, оцінкою продукції і послуг НМ, кваліфікацією фахівців-практиків, методологією і критеріями оцінки ефективності; з потенціалом контролю і регулювання реклами в галузі НМ; з науковими дослідженнями і розробками; з підготовкою та підвищенням кваліфікації кадрів із НМ; з інформацією та комунікацією, обміном інформацією про політичні заходи, норми і правила діяльності, профіль послуг і результати наукових досліджень, використання надійних джерел об'єктивної інформації для споживачів.

Згідно із зазначеними метою і стратегічними завданнями, у кожній державі-члені ВООЗ уряди та відповідні міністерства повинні розробляти власні стратегічні напрямки діяльності відповідно до існуючих у них економічних та соціально-політичних умов. ВООЗ надаватиме сприяння в цьому аспекті за такими напрямками: 1) полегшення інтеграції НМ у національні системи охорони здоров'я шляхом надання допомоги державам при розробці їх власної національної політики в цій галузі; 2) розробка рекомендацій щодо НМ шляхом підготовки та надання міжнародних стандартів технічних інструкцій та методологій для наукових досліджень щодо продукції, практичної діяльності фахівців із НМ; 3) заохочення стратегічних наукових розробок у галузі НМ шляхом підтримки клінічних досліджень із проблем безпеки та ефективності методів НМ; 4) пропаганда раціонального використання методів НМ шляхом сприяння застосуванню методів НМ, що базуються на фактичних даних; 5) посередництво в поширенні даних про нові методи НМ, як інформаційно-аналітичний центр для обміну такими даними.

Саме за зазначених підходів ВООЗ ставить собі за кінцеву мету поширення і ґрунтовне застосування методів НМ для доповнення до місцевої системи охорони здоров'я, роблячи НМ **світовим феноменом**.

Важливим у цьому документі є зазначення, що практика НМ значно розрізняється між країнами та континентами залежно від національної культури, сприйняття і доступності НМ, кліматичних умов.

У наведеному документі зазначається, що матеріали «Стратегії...» носять рекомендаційний характер для країн-членів ВООЗ, але навіть досвід імплементації попередньої «Стратегії ВООЗ... 2002 року» показав суттєвий прогрес у науковій НМ (збільшення публікацій станом на 2010 р. у 4,7 раза), клінічній практиці (збільшення числа досліджень за принципами доказової медицини і впровадження окремих, із найбільшою доказовою базою ефективності ліків рослинного походження в сучасні стандарти лікування (неврологія, гінекологія, ЛОР – захворювання).

У контексті зазначеного в Україні є ряд плідно працюючих науково-практичних центрів у різних регіонах, зокрема, НДІ фітотерапії при Ужгородському національному університеті або окремі наукові колективи при медичних університетах, до яких відноситься і Буковинський державний медичний університет. Слід відмітити, що діяльність таких наукових центрів та осередків із вивчення і впровадження методів НМ із 1997 р. ефективно координує Комітет МОЗ України з вивчення і впровадження в клінічну практику методів НМ на чолі з проф. Т.П. Гарник, незмінним редактором журналу «Фітотерапія. Часопис» (раніше – «Фітотерапія в Україні»), в якому регулярно публікувалися наукові праці вчених БДМУ. За глибиною наукових досліджень, практичною значущістю, обсягом і багатоплановістю наукових пошуків здобутки вчених БДМУ вищезазначеним «Комітетом МОЗ України» впродовж останніх 18 років визнані одними з кращих. Доказом цього було проведення при БДМУ двох науково-практичних конференцій із міжнародною участю за тематикою «Оздоровчі ресурси Карпат і прилеглих регіонів» у 1999 та 2005 роках [10, 11]. Провідним колективом, що генерував науково-практичні напрямки (апітерапія, фітотерапія) та ідеї, був колектив кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб, а керівниками цих напрямків були професори О.І. Волошин та І.Ф. Мешишен. Науково-практичні дослідження переважно були спрямовані на клінічно-експериментальне вивчення нових механізмів лікувальної дії лікарських рослин Карпат при найбільш поширеній патології внутрішніх органів. У різні періоди в науковій тематиці з апіфітотерапії працювало до 35 науковців БДМУ з терапевтичних кафедр, кафедр інфекційних хвороб, клінічної біохімії, фармакології, медичної біології, мікробіології, патофізіології, гігієни та екології, дитячих та інфекційних хвороб, факультетської хірургії. Окрім численних наукових праць (разом більше 700), ці дослідження стали фрагментами дисертаційних робіт: докторських (Т.М. Бойчук, Ю.Є. Роговий, С.Є. Дейнека) кандидат-

ських (О.В. Пішак, І.В. Печенюк, Б.П. Сенюк, І.В. Геруш, Л.О. Волошина, Н.М. Малкович, О.В. Глубоченко, І.В. Лукашевич, Т.В. Захарчук, О.В. Синиця, Д.Б. Домбровський, Ю.Б. Ященко, В.Л. Васюк, Т.О. Безрук, Н.В. Бачук-Понич, К.О. Бобкович, П.В. Бевзо, І.Т. Яремій, Н.В. Давидова, І.В. Окіпняк, Г.І. Арич, В.П. Присяжнюк).

На базі наших наукових розробок приватне підприємство «Плазис ЕМ» (м. Запоріжжя) розробило біологічно активний комплекс із пилку бджолиного «Апітонік» та отримало на нього на державному рівні офіційні технічні умови виготовлення. Багато з наукових ідей та розробок, на жаль, не втілено в створення нових фітопрепаратів за тяжкої соціально-економічної ситуації в Україні. Були також труднощі та проблеми, зазначені й у «Стратегії ВООЗ».

Фітотерапевтичний напрямок наукових досліджень у БДМУ мав свої давні корені: ще в 1948 р. проф. С.П. Закривидорога розробив із живиці смереки карпатської «Терпентинову мазь», на яку була затверджена фармакопейна стаття та захищені три кандидатські дисертації (З.С. Закривидорога, О.Д. Юхимець, О.М. Клименко), а в 1959 р. – кандидатську дисертацію захистив Г.Т. Писько (механізм дії настоянки щавлю кінського при експериментальному міокардиті). Під керівництвом проф. О.І. Самсон запропоноване застосування клінічно-радіотелеметричних методів дослідження галенових фітозасобів у гастроентерології. Результати цих досліджень знайшли своє відображення в монографії «Реабилитационно-этапное лечение язвенной болезни» (1973, автор О.І. Самсон).

Наукові здобутки та клінічний досвід із фітотерапії та апітерапії науковців БДМУ за останні вісім років висвітлені в монографіях: «Пилок квітковий у клінічній і експериментальній медицині» (1998, О.І. Волошин, О.В. Пішак, І.Ф. Мешишен), «Оздоровчі ресурси Буковини» (1999, О.І. Волошин, В.П. Пішак), «Родіола рожева в клінічній і експериментальній медицині» (2006, І.Ф. Мешишен, О.І. Волошин, Н.В. Давидова, І.В. Окіпняк), «Дикорослі лікарські рослини Буковини. Еколого-ресурсне і медичне значення» (2008, В.П. Пішак, О.І. Сметанюк), «Лікарські рослини Карпат і прилеглих територій» (2012, О.І. Волошин, Т.М. Бойчук, Л.О. Волошина, В.Л. Васюк) [2, 3, 5, 12].

Але вже з 1998 р. значну увагу науковців клінічних кафедр БДМУ звернуто на підготовку кадрів із фітотерапії, починаючи зі студентства. З цього часу при кафедрі пропедевтики внутрішніх хвороб читався елективний курс із фітотерапії для студентів лікувального, а згодом і фармацевтичного факультетів, розроблена власна навчальна програма та виданий навчальний посібник із грифом ЦМК МОЗ України «Основи фітотерапії та гомеопатії» (2010, О.І. Волошин, В.Л. Васюк, Н.М. Малкович, Б.П. Сенюк) [11]. З 2004 р. при кафедрі проводяться курси тематичного вдосконалення «Актуальні питання клінічної фітотера-

пії» для лікарів терапевтичного профілю, включаючи сімейних, і видана науково-практична монографія «Основи фітотерапії та гомеопатії» (2011, О.І. Волошин, В.Л. Васюк, Н.М. Малкович, Б.П. Сенюк) [10]. Зазначений цикл користується популярністю не тільки серед лікарського загалу Буковини; серед курсантів є лікарі з Івано-Франківської, Тернопільської та Хмельницької областей. Досвід роботи з лікарями на цьому циклі неодноразово доповідався на ряді науково-практичних конференцій, зокрема в Києві, та завжди знаходив схвалення. Доповіді з проблем клінічної фітотерапії багато років заслуховувалися на засіданнях науково-практичних товариств терапевтів, фізіотрів, ендокринологів, урологів, невропатологів, сімейних лікарів Чернівецької області, інтерес проявляли навіть лікарі функціональної та лабораторної діагностики.

У клінічному аспекті науковими колективами БДМУ здійснено вивчення нових сторін механізму дії та вдосконалення технологій застосування рослинних лікарських засобів: екстракту родіоли рожевої, настоянок арніки гірської, перстачу прямостоячого, чистотілу великого, оману високого, фітопрепаратів «Кардіофіт», «Неокардил»; «Кверцетин», «Фітоліт», «Уронефрон», «Зобофіт», «Зинаксин», «Канефрон», «Гастритол», «Іберогаст», «Адистон», «Кардіолін», «Вазавітал», «Уролесан», «Антифронт», «Альтан».

Отже, аналізуючи наукові здобутки вчених БДМУ в контексті «Стратегії ВООЗ у галузі народної медицини 2014-2023», можна зазначити, що вони здійснювалися в основному в руслі тих спрямувань та завдань, що зазначені в цьому документі, але на регіональному рівні. Вони мали досить вагомих дослідницький, клінічний прикладний характер та відображення у відповідній науковій продукції, зверталась достатня увага на підготовку кадрів, починаючи зі студентського періоду, особливо увага звернута на підвищення рівня знань із фітотерапії лікарів, переважно первинної ланки медичної допомоги. Інформаційно-методична складова впровадження здійснювалася на періодичних фахових зібраннях лікарів різних профілів, шляхом видання навчально-методичної та наукової літератури та обміну досвідом на державних науково-практичних форумах різних рівнів, у тому числі включаючи з міжнародною участю. Діяльність науковців БДМУ відповідає реаліям нинішньої епохи розвитку наукової і практичної медицини, зорієнтованої на надання медичної допомоги сучасному складному пацієнту з явищами зростаючої з віком поліморбідності та коморбідності.

Недоліками в нашій діяльності були організаційна, об'єднавча сторони на державному рівні, яка базувалась в основному на власній ініціативі творчих колективів та вишівських керівних органів. Соціально-економічна ситуація в Україні та часті кадрові зміни керівників МОЗ зумовлювали недостатню увагу та підтримку діяльності навіть

«Комітету МОЗ України з дослідження та впровадження методів народної медицини в практику». Зрозуміло, що на регіональному рівні керівні органи охорони здоров'я до досліджень і впровадження методів НМ у практику відносилися аналогічним чином. Лише наявність на місцевих рівнях окремих ініціативних лікарів, знавців та шанувальників НМ давали певні результати. Для прикладу, головний лікар Путильської ЦРЛ Михайло Дячук упродовж багатьох років організовує збір лікарських рослин у Карпатах колективом лікарні, а хворі в цій ЦРЛ постійно отримують галенові засоби із них у комплексному лікуванні. У смт. Путилі працює фітофабрика з виготовлення БАД (фітосиропо) з карпатської рослинної сировини (дир. М.Д. Генкул), у м. Заставна впродовж 20 років плідно працює фітоцентр «Горицвіт» (гол. лікар В.В. Фуштей), в якому задіяний широкий спектр методів народної медицини (фітотерапія, фунготерапія, голкорексфлексотерапія тощо).

Перспективи діяльності науковців БДМУ в контексті «Стратегії ВООЗ у галузі народної медицини 2014-2023 рр.»: вбачається, що багаті рослинні ресурси Буковинських Карпат, наявність досвідчених наукових кадрів та колективів на різних факультетах, особливо існування фармацевтичного факультету та відповідних його кадрів, вагомі здобутки недавнього минулого нашого навчального закладу зобов'язують колектив БДМУ продовжувати та розвивати науково-практичний напрямок фітотерапії, апітерапії в межах вишу, тіснішої взаємодії з органами практичної охорони здоров'я та лікарями Буковини в аспекті клінічного впровадження методів НМ, підготовки кадрів та їх вдосконалення, створення фітоцентрів при більшості лікувально-профілактичних установ, особливо первинної медико-санітарної допомоги. Необхідна більш ефективна наукова взаємодія з аналогічними науковими колективами Києва, Закарпаття, Прикарпаття та інших міст України, вихід на міжнародну медичну арену зі своїми розробками. Варто також слідкувати за відповідними документами ВООЗ та взаємодіяти з її координуючими інституціями з проблеми «Народна медицина». З нашого досвіду вивчення організації й розвитку фітофармацевтичних фірм у Німеччині виявлено, що останні створювались у невеликих містах і навіть селах із чистою екологією та близькою багатою рослинною сировинною базою, якісними ґрунтами. Передгірські та гірські райони Чернівецької області відповідають таким вимогам. Між Україною та ЄС можливий розгляд питання про створення сучасної фітофірми, або філії іноземної фірми. У Німеччині в середньому на кожні 500-600 тис. населення створена фармацевтична фірма, на Буковині нині проживає більше 906 тис. населення. Є передумови до дії, потрібні відповідні обставини, державне сприяння, як рекомендує «Стратегія ВООЗ у галузі народної медицини 2014-2023 рр.»

Висновки

1. Стан здоров'я популяції нинішньої епохи у світі характеризується різноплановими негативними впливами на людину, зростанням поліморбідності, коморбідності, ускладненням лікувальних програм та збільшенням економічних витрат на збереження здоров'я нації, що вимагає нових підходів із використанням методів народної медицини. «Стратегія ВООЗ у галузі народної медицини 2014-2023 рр.» рекомендує країнам-членам Всесвітньої організації охорони здоров'я вдосконалювати національні програми охорони здоров'я з додатковим включенням до них методів народної медицини як перспективний, ефективний та економічний шлях до досягнення вищезазначеної мети. Всі положення цього документа є актуальними для України й нашого краю.

2. Науково-практичні здобутки вчених Буковинського державного медичного університету в галузі фітотерапії за минулі десятиліття, особливо з 1995 р., є вагомими, значною мірою відповідають основним положенням зазначеної «Стратегії ВООЗ у галузі народної медицини 2014-2023 рр.», а нинішній кадровий склад та його досвід, наукова-клінічна база Буковинського державного медичного університету, природні умови Буковини є передумовами продовження цієї діяльності, її вдосконалення та розширення впроваджень у практику методів народної медицини в контексті рекомендацій зазначеного документа, що матиме вагомий внесок в підвищення ефективності медико-санітарної допомоги населенню Буковини та України.

Література

1. Белялов Ф.И. Лечение внутренних болезней в условиях коморбидности / Ф.И. Белялов. – Иркутск, 2009. – 300 с.
2. Волошин О.І. Оздоровчі ресурси Буковини / О.І. Волошин, В.П. Пішак. – Чернівці: Прут, 1999. – 238 с.
3. Волошин О.І. Пилок квітковий (бджолина обніжка) в клінічній і експериментальній медицині / О.І. Волошин, О.В. Пішак, І.Ф. Мешишен. – Чернівці, 1998. – 191 с.
4. Лазебник Л.Б. Старение и полиморбидность / Л.Б. Лазебник // Здоров'я України. – 2006. – № 20 (153). – С. 80-81.
5. Лікарські рослини Карпат і прилеглих територій / О.І. Волошин, Т.М. Бойчук, Л.О. Волошина, В.Л. Васюк. – Вишніця: Черемош, 2012. – 335 с.
6. Мешишен І.Ф. Родіола рожева в клінічній і експериментальній медицині / І.Ф. Мешишен, О.І. Волошин, Н.В. Давидова, І.В. Окіпняк. – Чернівці: Місто. – 2006. – 166 с.
7. Оздоровчі ресурси Карпат і прилеглих регіонів: матеріали II науково-практичної конференції з міжнародною участю / Чернівці, 6-7 жовтня 2005. – Чернівці, 2005. – 192 с.
8. Оздоровчі ресурси Карпат і прилеглих регіонів: матеріали першої науково-практичної конференції з міжнародною участю / Чернівці, 5-6 жовтня 1999. – Чернівці, 1999. – 232 с.
9. Основи народної медицини при викладанні предметів у вищих медичних навчальних закладах України (Огляд літератури) / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, Т.П. Гарник [та ін.] // Фітотерапія. Часопис. – 2014. – № 4. – С. 4-7.
10. Основи фітотерапії та гомеопатії / О.І. Волошин, В.Л. Васюк, Н.М. Малкович, Б.П. Сенюк. – Вишніця: Черемош, 2011. – 625 с.
11. Основи фітотерапії та гомеопатії. Навчальний посібник для студентів / О.І. Волошин, В.Л. Васюк, Н.М. Малкович, Б.П. Сенюк. – Вишніця: Черемош, 2010. – 255 с.
12. Пішак В.П. Дикорослі лікарські рослини Буковини. Еколого-ресурсне та медичне значення / В.П. Пішак, О.І. Сметанюк. – Чернівці, 2008. – 204 с.
13. Стратегія ВОЗ в області народної медицини, 2014-2023 гг. – Издание ВОЗ, 2013. – 76 с.
14. Сучасний стан та перспективи фітотерапії / Т.П. Гарник, В.А. Туманов, В.О. Петрішева, К.В. Гарник // Актуал. пит. народ. і нетрад. мед: матеріали наукового симпозиуму з міжнародною участю. – К.: 2014. – С. 31-36.
15. Чекман І.С. Клінічна фітотерапія / І.С. Чекман. – К.: ТОВ «Рада», 2006. – 656 с.
16. Юдин В. Фитотерапия: прошлое, настоящее, будущее / В. Юдин // Укр. мед часопис. – 2010. – № 2. – С. 13-20.

СТРАТЕГИЯ ВСЕМИРНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В ОБЛАСТИ НАРОДНОЙ МЕДИЦИНЫ 2014-2023; РЕТРОСПЕКТИВНАЯ ОЦЕНКА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧЕНЫХ БУКОВИНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА И ПЕРСПЕКТИВЫ ИССЛЕДОВАНИЙ В ЭТОМ НАПРАВЛЕНИИ НА БУКОВИНЕ

А.И. Волошин, Т.Н. Бойчук, А.И. Иващук, И.Ф. Мешишен, Б.П. Сенюк, В.Л. Васюк, Л.А. Волошина, Н.Н. Малкович

Резюме. В статье приведены основные положения «Стратегии ВОЗ в области народной медицины 2014-2023 гг.», освещена необходимость ее имплементации в Украине с учетом состояния здоровья украинского народа и перспектив его ухудшения в аспекте полиморбидности и коморбидности. Дана оценка научных достижений ученых Буковинского государственного медицинского университета за предыдущие десятилетия, отмечены их значимость и определенное соответствие рассматриваемому документу ВОЗ. Обоснована необходимость дальнейшего проведения научных исследований в области народной медицины в университете и совершенствования внедрения в практику в контексте рекомендаций ВОЗ, взаимодействия с подобными научными центрами в Украине и Европе.

Ключевые слова: народная медицина, «Стратегия ВОЗ в области народной медицины 2014-2023», научные достижения, совершенствование, внедрение.

**THE WORLD HEALTH ORGANIZATION FOLK MEDICINE STRATEGY 2014-2023:
RETROSPECTIVE ASSESSMENT OF BUKOVINIAN STATE MEDICAL UNIVERSITY
SCIENTISTS' WORK AND PROSPECTS OF INVESTIGATIONS IN THIS DIRECTION IN
THE REGION OF BUKOVINA**

***O.I. Voloshyn, T.M. Boychuk, O.I. Ivashchuk, I.F. Meshchyshen,
B.P. Seniuk, V.L. Vasiuk, L.O. Voloshyna, N.M. Malkovych***

Abstract. The principal provisions of “The World Health Organization folk medicine strategy: 2014-2023”, and the necessity of its implementation in Ukraine according to health conditions of Ukrainian people and prospects of its deterioration in aspects of polymorbidity and comorbidity are presented in this paper. This assessment of scientific achievements of Bukovinian State Medical University scientists for previous decades is given along with the validity and compliance with the WHO document. The necessity of further research in the branch of folk medicine at the University and improvement of its implementation in practice in the context of WHO recommendations, cooperation with similar scientific centers in Ukraine and Europe have been described.

Key words: folk medicine, “World Health Organization traditional medicine strategy: 2014-2023”, scientific achievements, improvements, implementation.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Рецензент – проф. О.І. Федів

Buk. Med. Herald. – 2015. – Vol. 19, № 2 (74). – P. 230-235

Надійшла до редакції 03.03.2015 року

© О.І. Волошин, Т.М. Бойчук, О.І. Івашчук, І.Ф. Мещишен, Б.П. Сенюк,
В.Л. Васюк, Л.О. Волошина, Н.М. Малкович, 2015